

ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการปกครองตามหลักคองสิบสีในสังคมไทยปัจจุบัน

An Analytical Study of Kongsibsee Administration Model in The Contemporary Thai Society

พระมหาณิกม สิริวงฺกุณ (วงษ์ภูเย็น), พระโสภณพัฒนบัณฑิต,

โสวักย์ บำรุงภักดิ์ และสุวิน ทองปั้น

Phramahanikhom Sirivaṇṇo (Wongphuyen), Phrasoponpatthanabandit,

Sowit Bamrungphak and Suwin Thongpan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nikom.wongphuyen@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปกครองตามหลักคองสิบสีในประเพณีอีสานโบราณ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสังเคราะห์หลักคองสิบสีกับพุทธธรรม 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคองสิบสีกับพุทธธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสังฆาธิการ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการสายปกครอง นักปกครอง ประชาชนผู้เกี่ยวข้องชาวภูพาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Research)

ผลการวิจัยพบว่า คองสิบสีสำหรับประชาชนนี้เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้ประชาชนทุกคนประพฤติตามอย่างเคร่งครัด ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมลงโทษด้วยการไม่คบหาและติฉินนินทาว่าร้าย การที่ประชาชนทุกคนประพฤติปฏิบัติตามคองสิบสีนี้ จึงทำให้สังคมของอีสานโบราณเป็นสังคมสงบสุข ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรต่อกันนอกจากหลักธรรมที่ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในระดับปัจเจกและในระดับสังคมแล้ว ยังมีส่วนที่ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ในการกำหนดวิถีชีวิตหรือแนวทางการเป็นอยู่ของชุมชนล้านช้างมาตั้งแต่โบราณกาล ที่ยังมีอิทธิพลในสังคมของชาวอีสานมาตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะคองสิบสีจะเป็นเครื่องกำหนดการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นเสมือนธรรมนูญ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคม เป็นหลักปกครอง บ้านเมือง เชื่อมโยงสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น จนดูคล้ายจะเป็นหนึ่งเดียวกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดาอย่างกลมกลืน

แนวทางการสังเคราะห์หลักปกครองแบบคองสิบสีเข้ากับหลักพุทธธรรมในสังคมไทยปัจจุบันพบว่า คองสิบสี ทำให้คนในสังคมมีความใกล้ชิด ผูกพันกับผู้ปกครองและศาสนา มาก จนเป็นเสมือนส่วนหนึ่ง

ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนา และคนในชุมชนแล้ว สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับวิถีชีวิตทางการเกษตรกรรมแล้ว คองสิบสัยซี่ให้เห็นถึงค่านิยมในเรื่องของความกตัญญูที่คนในชุมชนมีต่อทุกสรรพสิ่งที่ตนคิดว่าสามารถให้คุณและให้โทษได้

ความสัมพันธ์ระหว่างคองสิบสัยซี่กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีพื้นฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีหลักการ คือ ศูนย์รวมอำนาจปกครองอยู่ที่ หลักศัพทราชาธรรม เป็นหลักธรรมที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่ เชื่อฟัง เคารพนับถือ เชื่อมมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก หลักอภิธานียธรรมจัดเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่สังคม โดยมีหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติ ทั้งด้านส่วนตัวและต่อสังคมส่วนรวม และหลักสัพปุริสธรรม 7 เป็นคุณธรรมสำหรับคนดี และในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำด้วย

คำสำคัญ: รูปแบบการปกครอง; หลักคองสิบสัยซี่; สังคมไทยปัจจุบัน

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the administration in line with Klong Sib See principle in Esan ancient tradition, 2) to study the style of Klong Sib See principle in Esan ancient tradition, and 3) to study the way of administration in line with Klong Sib See principle in the current Thai society. The study was a qualitative research. The tool used was the interview. The samples were Sangha administrators, Buddhist scholars, administrative scholars, administrators, and professional philosophers of ancient tradition. Descriptive Research was used for analyzing the data.

The results of the study revealed the following: for people, Klong Sib See could be compared as the constitution that regulated people in behaving rigorously; if somebody did against, he/she would be punished by being away and blamed by others. People who followed Klong Sib See would be a part to make the peaceful society and live happily together with kindness. Besides the principle caused the happy society in both individual and social level, it was still something that assisted people be responsible for living in the society by combining with original belief in directing the way of life as well as in Lan Xang community, influent culture for Esan people up until now, since in the past. It was because Klong Sib See indicated the routine in daily life as in

the social regulation of the constitution which governed the nation connected closely to Buddhism as if it was united with superstition, miracle, and supernatural belief concordantly.

The relations between Klong Sib See and Buddhist principle were fundamental in Buddhist scripture that contained the principles of government center as follows. The virtues of the king of which was the Dhamma principle could make members be fond, obeyed, respectful, confident, and co-operative were helpful for the administration. Aparihāniyadhamma, things leading never to decline but not only to prosperity, was the management that gave society the equality by Dhamma Unity in Theravāda, the foundation of the behavior in both individual and public. And Sevenfold Sappurisa-dhamma, quality of a good man, was a morality for good person and leader as well.

Keywords: Kongsibsee Administration Model; Contemporary; Thai Society

1. บทนำ

การบูรณาการการจัตระเบียบสังคมมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงสังคมให้คงอยู่สืบต่อมา เป็นระยะเวลายาวนาน เป็นจารีต วัฒนธรรม ประเพณีที่มั่นคงที่มีคุณค่ามาถึงในยุคปัจจุบัน เพราะประเพณี เป็นความประพฤตีสืบต่อกันมา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. จารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมถือว่า ถ้าใครฝ่าฝืนงดเว้นไม่กระทำตาม ก็เป็นความผิด จารีตประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม ซึ่งคนในสังคมถือว่า เป็นสิ่งมีค่าแก่ส่วนรวมถ้าใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดความชั่ว

2. ขนบประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สถาบันต่างๆ ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนแล้วปฏิบัติกันสืบมา ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรงหรือโดยปริยาย โดยตรง คือ วางเป็นระเบียบ

แบบแผนไว้โดยชัดเจน โดยปริยาย คือ รู้กันเอง ไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ เช่น ระเบียบแบบแผนของทางราชการ ระเบียบแบบแผนของทหาร ตำรวจ และนักเรียน

3. ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ไม่มีผิดมีถูกเหมือนจารีตประเพณี เป็นแต่เพียงนิยมกันว่ามีคนประพฤติแล้วก็ปฏิบัติกันต่อๆ มา เช่น เกี่ยวกับกริยามารยาท การกิน การพูด การแต่งตัวในงานต่างๆ การเป็นแขกไปเยี่ยมผู้อื่น การเป็นเจ้าของบ้าน เป็นต้น (Sontirak, 1971 : 31-33) คงสิบสี เป็นหลักการดำเนินชีวิตของคนในสังคมภายใต้คติทางพระพุทธศาสนาและค่านิยมทางสังคม โดยมุ่งเน้นไปในทางจริยธรรม และระเบียบแบบแผนให้แก่คนในสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สำหรับประชาชน

และ 2) สำหรับชนชั้นปกครองโดยสำหรับประชาชนนั้น ได้แก่ หลักการปฏิบัติตนต่อลูกบ้านครอบครัวและศาสนา (Phrakrusutepsarakun, et al., 2003 : 187-210) ได้แก่ แบบอย่างแนวทางการปกครอง ระบบหรือระบอบการปกครอง เป็นลักษณะกฎหมาย หรือข้อกติกาของบ้านเมือง มีทั้งคองบ้าน คือ กฎกติกาของหมู่บ้าน และคองเมือง คือ กฎกติกาของบ้านเมืองหรือของประเทศ ผู้ใดละเมิดต้องได้รับโทษเพื่อศึกษาแนวทางการสังเคราะห์หลักคองสืบสืบกับพุทธธรรม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคอง 14 กับพุทธธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองตามหลักคองสืบสืบในประเพณีอีสานโบราณ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสังเคราะห์หลักคองสืบสืบกับพุทธธรรม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคองสืบสืบกับพุทธธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่ม

เป้าหมายที่ได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยภาคสนาม (Field work) ด้วยเครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนดำเนินการ ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นปฐมภูมิ (Primary Resources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Resources) ได้แก่ พงศาวดาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา วิชาการ วารสาร ในภาษาต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัย

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการเลือกจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) จำนวน 60 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการทางศาสนาและวัฒนธรรม และประชาชนทั่วไป ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3. การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 10 คนด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อถกเถียงและตรวจสอบ (Verification) หาความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความเชื่อมั่น (Validity) ของผลการวิจัย รายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยนำผล

งานวิจัยทั้ง 2 ระยะ รวมทั้งผลการจัดทำสนทนากลุ่มมาประมวลผลแล้วเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปวิเคราะห์ และนำเสนอสรุปผลการวิจัย ด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) และนำเสนอผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

อีสานโบราณได้เกิดขึ้นในบริเวณที่เรียกว่าแอ่งสกลนคร ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้าย และการตั้งถิ่นฐานของผู้คนการเพิ่มจำนวนประชากรจากการกวาดต้อนและอพยพผู้คนมาจากบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ทำให้มีการตั้งถิ่นฐานและเตรียมพื้นที่เพาะปลูกหรือทำป่าให้เป็นนา ซึ่งถือเป็นมูลเหตุสำคัญของการเกิดเป็นชุมชนและเมืองในเวลาต่อมา ราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 เป็นต้นมาภายใต้ชื่อที่เรียกว่า “ศรีโคตรบูร” นั้นหมายความว่า ตั้งแต่บริเวณนครพนมขึ้นไปถึงเวียงจันทน์ ได้มีการบูรณาการให้เป็นรัฐในสมัยหลังลงมา ในนามของศรีโคตรบูร โดยได้มีการบูรณาการเมืองสำคัญสองเมืองคือ เวียงจันทน์ และสกลนคร ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเป็นบ้านเมืองมากขึ้นเกิดเส้นทางการค้า ศรีโคตรบูรนี้เป็นรัฐของคนในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางในดินแดนไทยแถบภาคอีสานและลาวตอนล่างมาก่อนที่ชาวลาวจากตอนบนจะลงมาตั้งถิ่นฐาน เป็นการเข้ามามาตั้งเป็นชุมชน

เป็นเมืองใหญ่ก่อนวัฒนธรรมลาวล้านช้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างกองสิบลี้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เกิดจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออีสานมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างด้านการเมืองการปกครอง ที่กษัตริย์ได้นำเอาหลักธรรมหลักธรรมคำสั่งสอน มาเป็นรากฐานในการบริหารและกำหนดควบคุมคนในสังคมอีสานโบราณที่มีความแตกต่างของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้รูปแบบ วิธีการและหลักการปฏิบัติมาจากพระธรรมวินัย ผู้ปกครองใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง ผู้ปกครองปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรมใช้หลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติและอ้างความชอบธรรมในอำนาจ มีการใช้จารีตประเพณีกำหนดหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมา ทรงจัดระเบียบการปกครองโดยมีพระราชโอรส พระบรมราชโอรส และกษัตริย์ต่างๆ มีพัฒนาการจากความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือผีฟ้า ผีดิน ผีบรรพบุรุษ จนถึงหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกัน แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของนิทาน คำสอนตำนาน จารีต ลายลักษณ์อักษรในคัมภีร์ไบเบิล และจารีตต่างๆ ด้วยอักษรธรรมและอักษรไทยย เป็นหลักฐานปรากฏให้รู้ว่า การปกครองในอีสานโบราณมีพัฒนาการและบูรณาการมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดระเบียบสังคมมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงสังคมให้คงอยู่สืบต่อมา

เป็นระยะเวลายาวนาน ในประเด็นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคองสิบสีกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองรัฐบาล

คองสิบสีนี้จึงเปรียบได้กับรัฐธรรมนูญในหมวดหน้าที่ของประชาชนพลเมืองที่กำหนดให้ประชาชนทุกคนประพฤติตามอย่างเคร่งครัด ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมลงโทษ ด้วยการไม่คบหาและติฉินนินทาว่าร้าย การที่ประชาชนทุกคนประพฤติปฏิบัติตามคองสิบสีนี้ จึงทำให้สังคมของอีสานโบราณเป็นสังคมสงบสุข ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรต่อกันนอกจากหลักธรรมที่ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในระดับปัจเจกและในระดับสังคมแล้ว ยังมีส่วนที่ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ในการกำหนดวิถีชีวิตหรือแนวทางความเป็นอยู่ของชุมชน ล้วนข้างมาตั้งแต่โบราณกาล ที่ยังมีอิทธิพลในสังคมของชาวอีสานมาตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะคองสิบสีจะเป็นเครื่องกำหนดการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นเสมือนธรรมนูญ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคมเป็นหลักปกครองบ้านเมือง เชื่อมโยงสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น จนดูคล้ายจะเป็นหนึ่งเดียวกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ความเชื่อเรื่องผีसागเทวดาอย่างกลมกลืน การปฏิบัติร่วมกันในคองสิบสีเป็นการจัดระบบสังคมของอีสานโบราณที่มีหลักการบริหารแบบร่วมกันรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมซึ่งเรียกว่า “สามัคคีธรรม” เป็นเรื่อง

เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้มีส่วนรับผิดชอบในการบริหารบ้านเมืองและกรอบกติกาหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ของบ้านเมือง โดยดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบความสำเร็จการบริหาร ลักษณะความสัมพันธ์แบบคองสิบสี ถูกนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์ในการสร้างความสามัคคี แม้ว่าจะเป็นหลักการด้านคุณธรรมและจริยธรรมของการปกครองแบบสามัคคีธรรม แต่จริงๆ แล้วหลักการด้านคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว ในการปกครองทุกรูปแบบนั้น ผู้ปกครองสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้ทั้งนั้น เช่นเดียวกับหลักการด้านคุณธรรมและจริยธรรมของการปกครองแบบราชาธิปไตยนั่นเอง

การสังเคราะห์หลักปกครองแบบคองสิบสีเข้ากับหลักพุทธธรรมในคองสิบสีของชาวอีสานพบว่า คองสิบสี ทำให้คนในสังคมมีความใกล้ชิดผูกพันกับผู้ปกครองและศาสนาจนเป็นเสมือนส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนาและคนในชุมชนแล้ว คองสิบสี ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ที่เป็นเสมือนหนึ่งรากฐานทางอาชีพที่สำคัญของคนในภูมิภาคนี้ด้วย สังเกตได้จากการประกอบพิธีกรรมในการทำบุญคองสิบสี นี้มักจะมีมูลเหตุมาจากผลผลิตทางการเกษตรของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการนำผลผลิตทางการเกษตรนั้นๆ มาถวายเป็นทานแด่พระสงฆ์เพื่ออานิสงส์ หรือเพื่อสนองความเชื่อในทางอานิสงส์ว่าการทำบุญต่างๆ จะทำให้เกิด

สิริมงคลแก่เทือกสวนไร่นาของตนทางเกษตรกรรม อีกด้วย นอกจากคองสิบสี่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับวิถีชีวิต ทางด้านการเกษตรกรรมแล้ว คองสิบสี่ยังชี้ให้เห็นถึงค่านิยมในเรื่องของความกตัญญูที่คนในชุมชนมีต่อทุกสรรพสิ่งที่ตนคิดว่าสามารถให้คุณและให้โทษได้ สังเกตได้จากมูลเหตุที่ทำให้เกิดการทำบุญนั้นมักจะมีค่านิยมในการต้องการตอบแทนคุณของสิ่งที่มีคุณต่อคนในชุมชนแฝงอยู่เช่น การทำบุญคุณลาน ที่นอกจากจะทำบุญเพื่อเสริมสิริมงคลให้กับข้าวที่เพิ่งเก็บเกี่ยวและที่นาแล้วยังเป็นการทำบุญขอบคุณพระแม่โพสพที่บันดาลให้ผลผลิตที่ได้อุดมสมบูรณ์ หรือการทำบุญบั้งไฟก็เพื่อบูชาตอบแทนคุณของพระยาแถนที่ประทานฝนให้ตกต้องตามฤดูกาลอยู่เสมอ ดังนั้น คองสิบสี่ของชาวอีสานในสังคมปัจจุบันเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภูมิปัญญาในด้านหลักความเชื่อ ในด้านของวิถีชีวิต และในด้านขององค์ความรู้ต่างๆ โดยการนำปัจจัยดังกล่าวนี้มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่คนในสังคมได้รับหรือการที่คนในสังคมได้สั่งสมความรู้ดังกล่าว และได้ทำการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และการอาศัยรากฐานทางพระพุทธศาสนาและความเชื่ออื่นๆ ทำให้เกิดการพัฒนาของภูมิปัญญา

จะมองเพียงในด้านกายภาพ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ ความมั่งคั่ง และบารมีเท่านั้น แต่สำหรับในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาเป็นโลกไร้พรมแดน (Globalization) ผู้นำที่ดีและเข้มแข็งยังต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่กว้างไกล เพื่อที่จะนำ

องค์การไปสู่ความสำเร็จตามที่เป้าหมายได้ตั้งไว้ เป็นผู้นำที่ดี โดยเฉพาะการมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การใช้คุณธรรมกับจริยธรรมแบบคองสิบสี่ หมายถึงความถูกต้องในความประพฤติ อันคุณงามความดีของคุณบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ ผ่านจริยธรรมสำหรับผู้นำในสังคมไทยเรื่องจริยธรรม ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ประชาชนทุกกลุ่มในสังคม (ที่แม้จะมุ่งผลประโยชน์ต่างกัน) ต้องการเหมือนกัน คือการยึดถือความถูกต้องและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง การคุ้มครองสวัสดิภาพ การปราบทุจริต การกระจายความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สังคมที่เข้มแข็งต้องจริงจังในการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำ การปล่อยปละละเลยจะทำให้เกิดวิกฤตจริยธรรม ผู้นำและนำไปสู่วิกฤตประเทศอย่างที่เป็นอยู่เพื่อความสงบสุขร่มเย็นของประเทศ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้วประเทศจะต้องเผชิญกับวิกฤตและเกิดความบอบช้ำเพราะความไร้คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำในหลายระดับ จริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่รับผิดชอบต่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของประชาชนอย่างยุติธรรม ผู้นำต้องสามารถจัดการบำรุง คุ้มครองรักษาที่ชอบธรรมให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า กำจัดอธรรมการนิเสนาไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม ผู้นำมีหน้าที่จัดสรรแบ่งปันเฉลี่ยทรัพย์สินเงินทอง

ปัจจัยยังชีพ ให้ทั่วถึงแก่คนที่ขาดแคลนยากไร้ ให้พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีโดยทั่วกัน อย่างยุติธรรม บริบูรณ์ รู้จักแสวงปัญญา รู้จักปรึกษาสอบถาม เข้าหาผู้รู้ผู้ทรงคุณ ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอและยิ่งๆ ขึ้นไปแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันควรจะนำหลักอะไรมาเป็นหลักในการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งในประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าหลักการปกครองของคองสีปี่เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ควรนำมาใช้สำหรับนักปกครองทั่วไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดระบบสังคมชุมชนในยุควัฒนธรรมมีลักษณะความสัมพันธ์แบบระบบเครือข่ายทำให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีการสมรส หรือการสืบทอดมรดก ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวและในสังคมทั่วไป ซึ่งนอกเหนือไปจากระบบความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ระบบอุปถัมภ์นี้ผสมผสานและพัฒนาจากความเชื่อดั้งเดิมในสังคมล้านช้างผนวกเข้ากับความเชื่อในหลักธรรมทางพุทธศาสนา ถูกนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมกำลังคนทั้งในตำนานจารีตประเพณี และในกฎหมายโบราณลาว แต่ถึงแม้จะจัดระบบการปกครองแบบความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญ แต่อำนาจการตัดสินใจก็ต้องอยู่กับศูนย์กลางอำนาจคือ กษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว เพราะสังคมล้านช้างมีความแตกต่างมากมาย เช่น เรื่องของชนเผ่าวัฒนธรรมประเพณี ผู้ปกครองได้ใช้ความเชื่อ

ดั้งเดิมที่เชื่อว่า เป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้เป็นใหญ่บนสวรรค์มาเป็นเหตุผลในการสร้างความชอบธรรม ใช้ระบบอุปถัมภ์โดยการแต่งตั้งข้าราชการจากการคัดเลือกที่อยู่ในกลุ่มญาติเท่านั้น ถึงแม้จะจัดรูปแบบการปกครองอย่างไร อำนาจก็ตกอยู่กับเพียงกษัตริย์เพียงผู้เดียว

โครงสร้างทางสังคมในสมัยโบราณประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ สถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นวงจร ศาสนาให้คำสั่งสอน ให้การยอมรับสนับสนุนพระมหากษัตริย์ ให้คำอธิบายสถานภาพของบุคคลอย่างมีพลังสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นปึกแผ่น พระมหากษัตริย์ทรงดำรงพระองค์ในฐานะเทวราชา และธรรมราชา เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากแดนเป็นผู้มีบุญบารมีสูงส่ง เป็นองค์อุปถัมภ์พุทธศาสนา ทรงทศพิธราชธรรม พระราชทานที่ดินให้ประชาชนทำกิน ประชาชนถวายความจงรักภักดีส่งส่วยผลผลิต ปฏิบัติตามพระราชาชาต ฮิตคง ประเพณี และกฎหมายอันมีแนวคิดมาจากความเชื่อดั้งเดิม และหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมืองเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแต่ละยุคสมัย

การเมืองภูมิภาคนี้มีประวัติศาสตร์ของการแบ่งแยกมาตลอด ดินแดนตามชายฝั่งแม่น้ำโขงได้รับการผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรลาว ในช่วงเวลาส่วนใหญ่จากช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในขณะที่ดินแดนตอนในส่วนใหญ่ของที่ราบสูงโคราชอยู่ในลักษณะ

ที่มีความเป็นเอกเทศในทางการปกครองมากกว่า การผนึกรวมดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไตอาณาจักรหนึ่งนั้น เกิดขึ้นในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 14 คือ ภายใต้อาณาจักรอังกอร์ (เมื่อประชากรเป็นชาวเขมร) และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1827 ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม อย่างไรก็ตาม ไร้การถูกแบ่งแยกและความ เป็นเอกเทศในการปกครองตนเองเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาพิจารณาเชื่อมโยงกับการแสวงหา อัตลักษณ์เฉพาะของอีสานได้ ในระยะเวลาต่อมา หนึ่งในปรากฏการณ์ร่วมสมัยของความเป็นท้องถิ่น ภาคอีสานนิยม คือ ความพยายามที่จะหล่อหลอม สำเนาร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองในยามที่ต้อง เผชิญกับแรงกดดันที่มาจากภาคกลางของ ประเทศไทย โดยไม่จำเป็นว่า การดำเนินการนั้น จะต้องมีค่าเท่ากับการเชื่อมโยงกับชะตากรรม ที่อ่อนแอของ “ชาติ” ลาวทั้งในประวัติศาสตร์ และปัจจุบัน วัตถุประสงค์ทางการเมืองดังกล่าว อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าหากว่าคนในภาคตะวันออกเฉียง เหนือเกิดการตระหนักถึง จุดร่วมในมรดก ทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของพวกเขา สำเนาร่วมนี้ก่อตัวมาจากผลของการปฏิสัมพันธ์ อย่างเข้มข้นระหว่างคนในภาคตะวันออกเฉียง เหนือกับคนไทยภาคกลาง ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่การ เสริมสร้างความเข้มแข็งของรัฐสยามในการควบคุม คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิจิตรพงษ์ ภาวะพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง “พระสงฆ์กับ ความสัมพันธ์ระหว่างอุบลราชธานี กับจำปาสัก พ.ศ. 2532-2515” ได้กล่าวว่า หลังจากการ เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยม

ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา การดำเนินนโยบาย ของลาว ถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ในเวทีทางการเมือง ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ยกเลิก ระบบกษัตริย์ กำหนดโครงสร้างทางการเมืองการ ปกครองตามแบบฉบับของประเทศสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ ดำเนินนโยบายที่เข้มงวดต่อประชาชน สั่งห้ามไม่ให้แต่งตัวเลียนแบบชาวตะวันตก การฟัง เพลงเทียวเตรในยามค่ำคืนจะถูกสั่งห้ามทันที ส่วนทางด้านสถาบันศาสนาได้ยกเลิกตำแหน่ง สังฆราช พระภิกษุสามเณรหลายรูปต้องอพยพ ข้ามฝั่งมาที่ประเทศไทยตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับ หนังสือของมาร์ติน สจ๊วต ฟ็อกซ์ ผู้เขียนหนังสือ เรื่อง “Buddhism and Political in Laos, Cambodia, Myanmar and Thailand”

คองสิบสี ยังเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในสังคม ที่ใช้เป็นหลักปกครองบ้านเมือง เป็นการ ประนีประนอมระหว่างพระพุทธศาสนากับ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ของผีสางเทวดาอย่างกลมกลืน ถึงแม้จะไม่ได้มีการ ลงแบบกฎหมาย แต่ก็กำหนดให้ประชาชนทุกคน ประพฤติตามอย่างเคร่งครัด ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคม ลงโทษด้วยการไม่คบหาและตีดินนินทาว่าร้าย การที่ประชาชนทุกคนประพฤติปฏิบัติจารีต ประเพณีนี้ ทำให้สังคมสงบสุข และทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรกัน ด้านศิลปวัฒนธรรมได้นำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และคติความ เชื่อของบรรพบุรุษมาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิต ของคนในสังคมล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธ ศาสนาทั้งสิ้น นอกจากคุณค่าพุทธศาสนาจะอยู่ใน

จิตวิญญาณแล้ว ยังปรากฏเป็นรูปธรรมผ่านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจิตรกรรมภาพฝาผนัง สถาปัตยกรรม และในสถานโบราณต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในล้านช้างมีศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

นอกจากคองสิบสี จะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา หรือ ทศพิธราชธรรม 10 คือ จริยวัตร 10 ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ ทศพิธราชธรรมประกอบด้วย 1) ทาน 2) ศีล 3) บริจาค 4) ความซื่อตรง 5) ความอ่อนโยน 6) ความเพียร 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน และ 10) ความเที่ยงธรรม

คองสิบสี จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองโดยตรง ที่โดยคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำ การปล่อยปละละเลยจะทำให้เกิดวิกฤตจริยธรรมผู้นำและนำไปสู่วิกฤตประเทศอย่างที่เป็นอยู่เพื่อความสงบสุข ร่มเย็นของประเทศ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้ว ประเทศจะต้องเผชิญกับวิกฤตและ

เกิดความบอบช้ำเพราะความไร้คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำในหลายระดับ จริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่รับผิดชอบต่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของประชาชนอย่างยุติธรรม พบว่า การพัฒนาปกครองบ้านเมืองให้พิจารณาให้อย่างถ่องแท้ ให้ปกป้องดูแลญาติพี่น้อง รักประชาชน ให้ประพฤติถือตามจารีตประเพณี อย่าลำเอียงให้ความเท่าเทียมกัน ควรผูกมิตรต่างเมืองเอาไว้ในยามสงบ ให้รู้จักซ่อมแซม คุณดินทำถนน สะพานให้แข็งแรง ให้สามารถใช้เดินออกศึกได้สะดวก อย่าเป็นคนถือดี อดโอ้อ โมหะร้าย ไม่รู้จักเอาใจใส่บ้านเมืองให้อยู่เป็นผู้นำเมื่อเกิดศึกสงคราม ให้เอาใจใส่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ อย่าประมาทต่อศัตรู อย่าไปเบียดเบียนผู้อื่น คิดอะไรให้รอบครอบ ให้รู้จักรักษาเชื้อแถว เก็บความลับเป็น ละกลีเสสได้ อย่าข่มเหงไพร่ฟ้าประชาชน อย่าข่มขู่ขูดรีด ให้รู้จักตอบแทนบุญคุณ รู้จักให้อภัย พวกลิ้นอ่อนปากหวาน อยู่ต่อหน้าพูดดี หลังหลังพูดร้าย ยามเมื่อรักกันพูดแต่งแนวดี เวลาผิดใจกันเหมือนกับจะฆ่ากันได้ และสุดท้าย ให้รู้จักนำความเจริญไปสู่บ้านเมืองที่ตนไปอยู่อาศัย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้เป็นอย่างมากควรที่จะนำมาปรับใช้ในสถาบันพระพุทธศาสนา คือ

1.1 ความเชื่อ และ ศาสนา ในกฎหมายโบราณลาว เพื่อศึกษาความเชื่อและศาสนาในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมมิติทาง

ศาสนาที่เกี่ยวข้องกับมิติอื่นๆ ทางสังคมอย่างไร เช่น มิติในเรื่องของอำนาจ ระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และในระดับปัจเจกบุคคล

1.2 ศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมอื่นๆ ของปัจเจกบุคคลอย่างไร เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร เงื่อนไขใดจุดรั้ง เงื่อนไขใดกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีส่วนกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้อ่านใจความเชื่อและศาสนาในสังคมลาวในแง่ที่เป็นพลัง

ทางสังคมชนิดหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อ คอง 14 ของชาวพุทธ 2 ฝั่งโขง

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบหลักความเชื่อ และศรัทธาในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 ควรศึกษาบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ 2 ฝั่งโขง

References

- Dhammavat, J. (1997). *Local Literature : Isan Lan Xang Case*. Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Kamvatsa, S. (1969). *Isankati*. Bangkok : Printing House of Paisan Siri.
- Phrakrusuteparakun, et al. (2003). *Thai Isan Heritage*. KhonKaen : KhonKaen Klangnandham.
- Sontirak, P. (1971). *Common Law Tradition Culture Religion*. Bangkok : Printing House of Korusupa Ladprao.

